

Arkeologi vid Skandalhuset i kvarteret Rosenberg

Arkeologisk schaktningsövervakning

Råå Uppsala 88:1
Fjärdingen 12:5 & 12:6
Uppsala kommun
Uppland

Emelie Sunding & Anna Ölund

Arkeologi vid Skandalhuset i kvarteret Rosenberg

Arkeologisk schaktningsövervakning

Rää Uppsala 88:1
Fjärdingen 12:5 & 12:6
Uppsala kommun
Uppland

Emelie Sunding & Anna Ölund

Omslagsbild: Markarbete på Skandalhusets gård våren 2018. Anna Ölund, Upplandsmuseet.

Upplandsmuseets rapporter 2019:04
ISSN 1654-8280

Fotograf och bearbetning av foton: Emelie Sunding och Anna Ölund
Upplandsmuseet.

Planframställning: Emelie Sunding och Anna Ölund, Upplandsmuseet.

Granskning: Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

Allmänt kartmaterial: © Lantmäteriet, dnr I2014/00634 / © SGU, dnr I2014/00634

© Upplandsmuseet, 2019

Upplandsmuseet, Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018 – 16 91 00
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Bakgrund	9
Tidigare undersökningar	13
Syfte, metod och genomförande	13
Undersökningsresultat	15
Fynd	26
Tolkning	28
Administrativa uppgifter	29
Referenser	30

Figur 1. Karta över Uppsala län med läget för den aktuella undersökningen markerad med röd cirkel.

Sammanfattning

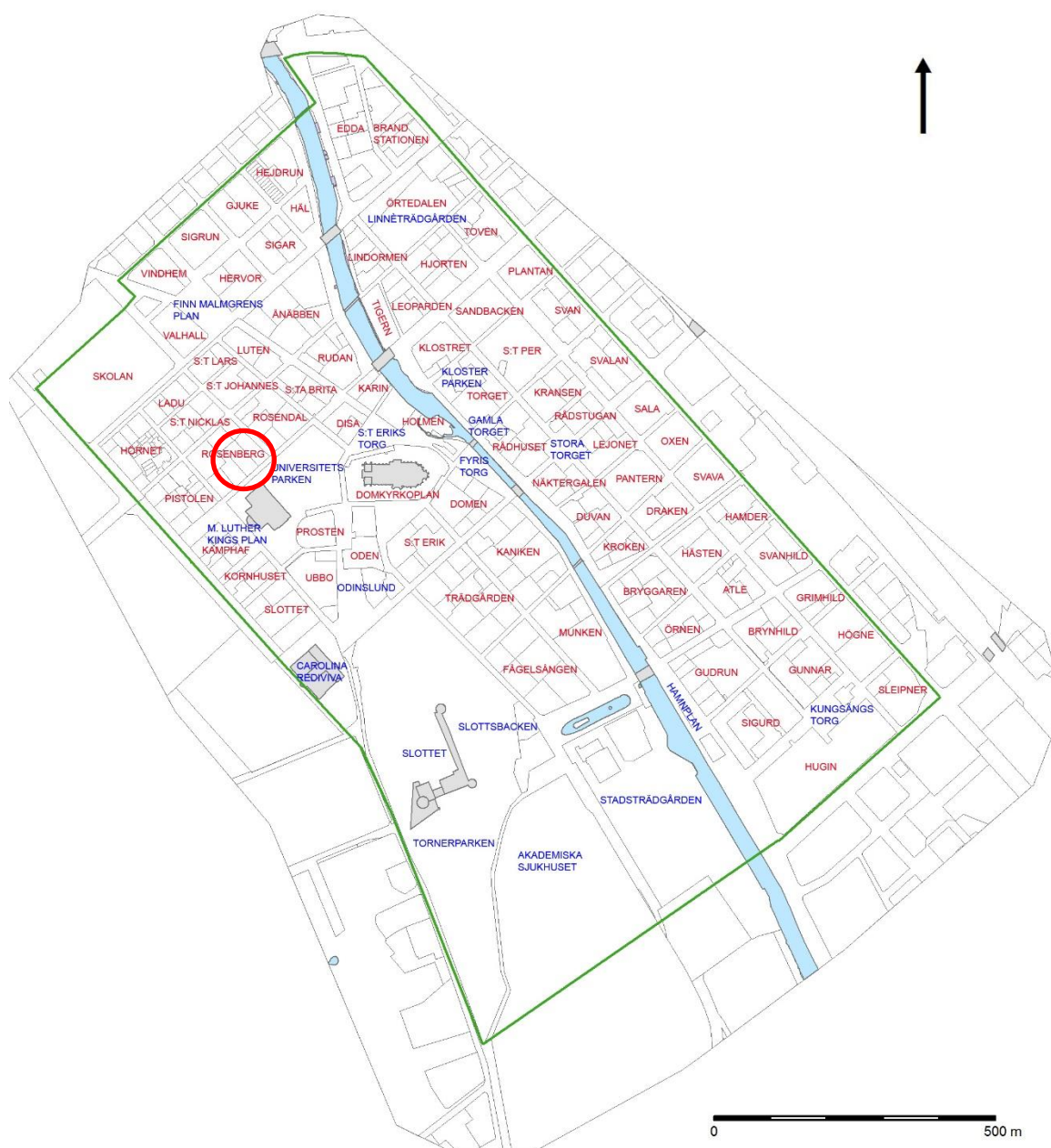
Efter beslut från Länsstyrelsen i Uppsala län har Upplandsmuseets avdelning Arkeologi utfört en arkeologisk schaktningsövervakning i samband med markarbeten i delar av kvarteret Rosenberg i centrala Uppsala. Bakgrunden till arbetet var Uppsala Akademiförvaltnings ombyggnation av fastigheterna Fjärdingen 12:5 och 12:6 som även innebar schaktning för dränering, nya ledningar, grundläggning av nytt sophus samt markarbeten för plantering.

De arkeologiska resultaten visar endast på enstaka bevarade kulturlager och konstruktioner inom den berörda delen av kvarteret, dock påträffades inte mycket av arkeologiskt intresse. På innergården påträffades rester efter äldre stenläggningar, en stensyll och en mur eller fundament. Samtliga lämningar tolkas härröra från tiden 1700-1900-tal. I det schakt som grävdes i S:t Olofsgatan fanns inga bevarande kulturlager.

Inledning

Upplandsmuseets avdelning Arkeologi utförde under perioden 2017-11-16 – 2018-06-25 en arkeologisk schaktningsövervakning i kvarteret Rosenberg i centrala Uppsala (figur 2). Arbetet skedde efter beslut från Länsstyrelsen i Uppsala län, Samhällsutvecklingsenheten (dnr 431-5309-17, 2017-09-28). Arbetet omfattade schaktning för dränering, nya ledningar, grundläggning samt plantering och beställare var Uppsala Akademiförvaltning. Det arkeologiska fältarbetet leddes av Emelie Sunding och schakten har övervakats av Emelie Sunding, Hans Göthberg, Adam Hultberg, Elin Säll och Anna Ölund. Rapporten har författats av Emelie Sunding och Anna Ölund.

Figur 2. Fornlämningsområdet för Uppsala stad, 88:1, med kvartersnamn. Röd cirkel anger platsen för den aktuella undersökningen.

Bakgrund

Den aktuella undersökningen företogs i kvarteret Rosenbergs södra del, vid det så kallade Skandalhuset. Den bakomliggande orsaken till kvarternamnet är okänt, men ses redan på Boomans kvarterskarta från 1671 (Wahlberg 1994). Kvarteret omges av S:t Olofsgatan i söder, Övre Slottsgatan i väster, S:t Johannesgatan i norr och Rundels gränd i öster.

Skandalhuset är ett femvånings bostadshus av sten uppfört 1906-1910 i jugendstil av grosshandlare Axel Beskow. Namnet gavs byggnaden då många ansåg att det var skandal att huset byggdes högre än det då relativt nyuppförda Universitetshuset. Husbygget blev också mycket omdiskuterat då det ansågs störa den i kvarteret låga (trä)bebyggelsen. Byggnaden ägs av Uppsala Akademiförvaltning som nu omvandlar kontor för universitetets administration till lägenheter. I samma byggnad ligger en av landets äldsta biografen, Fyrisbiografen. På Skandalhusets gård finns ett gårdshus vilket byggdes 1915 och på tomtens NV del finns ett mindre stenhus uppfört 1910 (Ehn 1964).

Figur 3. Det så kallade Skandalhuset med fasad mot S:t Olofsgatan. I bild anas Fyrisbiografen och i bildens vänstra hörn Universitetshusets tak. Foto mot NV. Anna Ölund, Upplandsmuseet.

Innan Skandalhuset uppföres på platsen låg här ett tvåvåningshus med vind uppfört i under 1800-talets första hälft. Detta hus liksom intilliggande hus mot S:t Olofsgatan (då Järnbrogatan) uppfördes som bostadshus för ämbetsmän, i de flesta fall för professorer. Området var alltså en utpräglad akademisk boendemiljö där många studenter också hyrde små rum. I hörnet S:t Olofsgatan – Övre Slottsgatan låg Brundisium, en handels- och hantverksgård med bl.a. H J Hanssons speceri- och viktualieaffär (Ehn och Elfström 1977).

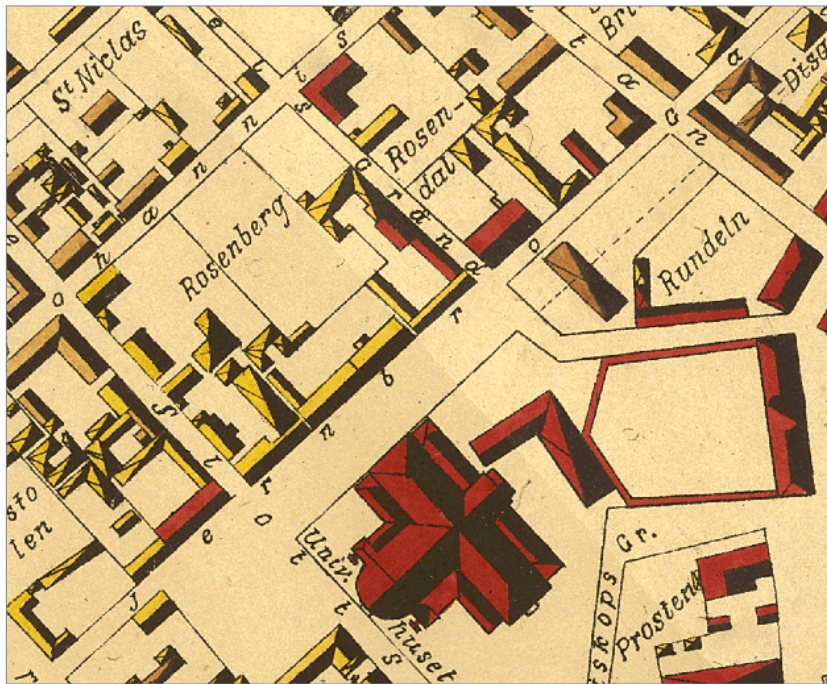
Figur 4. Hörnet Övre Slottsgatan Järnbrogatan (nuvarande S:t Olofsgatan) före byggnationen av Skandalhuset. Foto 1901-1902 av Alfred Dahlgren. Upplandsmuseets bildarkiv.

Figur 5. Korsningen Övre Slottsgatan - S:t Olofsgatan i juli 2018. Anna Ölund, Upplandsmuseet.

Bebyggelsen i kvarteret Rosenberg går att följa via det historiska kartmaterialet genom huskartor från 1679, 1682 och 1702. Dessa uppvisar i stort sett en likartad bebyggelse i kvarteret med låga stadsgårdsbebyggelse (Anund et al 2001).

På regleringskartan från 1643 ses att bebyggelsen och gatunätet före regleringen har haft en helt annan struktur. Då löpte en huvudgata tvärs igenom kvarteret i öst-västlig riktning som tomtmarken följde. Denna gata följde åsens höjd och gick från domkyrkan och vidare ut ur staden i riktning mot Rickomberga och vägen mot Enköping (figur 8).

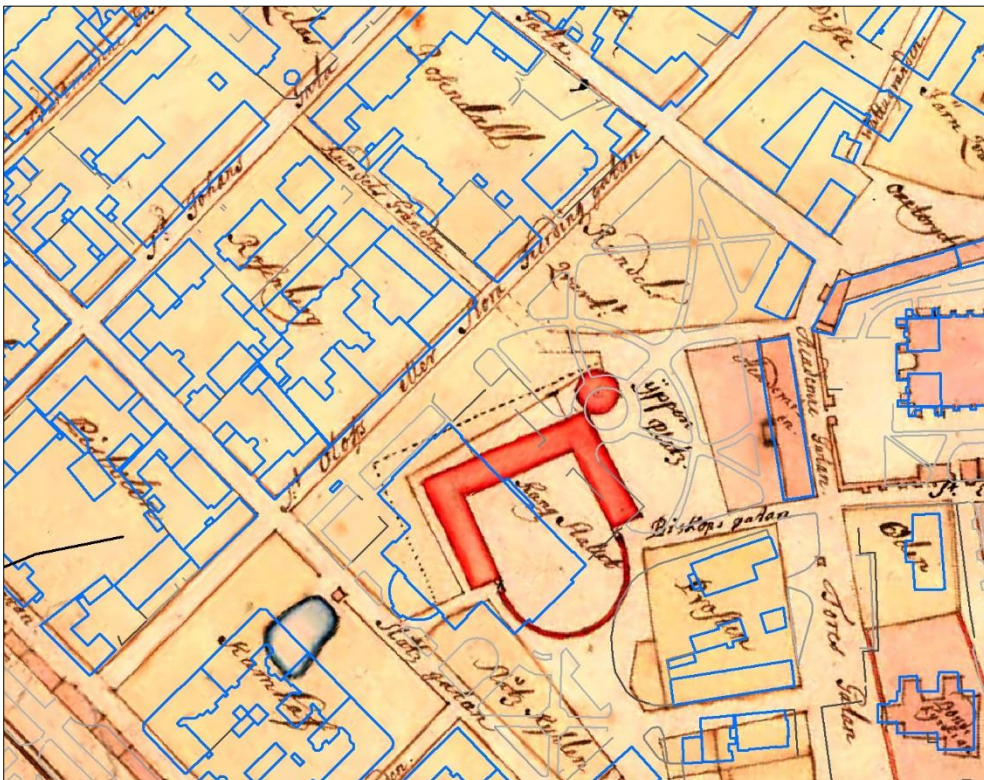
Figur 6. Kvarteret Rosenberg år 1882. Vid tiden var ej Universitetshuset helt färdigbyggt och i Universitetsparken fanns fortfarande Gustavianums trädgårdsmur samt en flygel till en äldre Exerciteigård. Rundelns gränd togs upp som gatusträckning på 1870-talet. Del av Robert Schumburgs karta från 1882. UUB.

Figur 7. Utsnitt av huskarta från 1679 av Olof Rudbecks d.ä. i Atlasbandet till Atlantican. Aktuell undersökningsområde markerat med röd cirkel.

Figur 8. Utsnitt av Uppsala stads regleringskarta från 1643. Aktuell undersökningsområde markerat med röd cirkel. Kartans övre kant orienterad mot V. LMV B 70-1:3.

Figur 9. Kartöverlägg som visar nuvarande bebyggelsen samt bebyggelsen på 1702 års stadskarta över Uppsala och området vid nuvarande Universitetsparken. Bebyggelsen i kvarteren är inte angiven på kartan. Kartans övre del är orienterad mot N. Skala 1:3000.

Den akademiska miljön i området kring kvarteret Rosenberg har gamla anor och går tillbaka till åtminstone 1600-talet. På platsen för dagens universitetshus låg före dess uppförande en exercitiegård, byggd 1665. Exercitiegården byggdes i sin tur på ett kungligt stall, vilket låg på platsen från mitten av 1620-talet. Kungsstallet uppfördes på ruinerna efter en medeltida ringmursborg, stora ärkebiskopsgården även kallad ärkebiskopsborgen (Ölund 2013). Med tanke på kvarterets närhet till den medeltida ärkebiskopsborgen bör platsen ha varit bebyggd under medeltid.

Tidigare undersökningar

De tidigare arkeologiska iakttagelserna inom kvarteret Rosenberg är få. I kvarterets sydöstra del genomfördes en geologisk undersökning med skruvborrning på två platser 1998. Borrproven visade relativt kraftiga lager ovan steril mark som i den östra delen dominerades av bebyggelserester och i den västra av mylla (Syse 1998).

Från den nordöstra delen av kvarteret finns en arkeologisk iakttagelse från 1956 då resterna av en rustbädd påträffades (UM arkiv). Den senaste undersökningen i kvarteret företogs 2001 i samband med markarbeten inom kvarterets nordvästra del. Vid undersökningen påträffades en tegelmur som sannolikt tillhör bebyggelsen före regleringen 1643 (Syse 2003).

Nära den aktuella undersökningen vid Skandalhuset finns äldre arkeologisk dokumentation från gatumarken kring kvarteret. Under sommaren 1934 grävdes schakt i hörnet Järnbrogatan (S:t Olofsgatan) och Övre Slottsgatan. Under Järnbrogatan påträffades en källarvåning till ett medeltida stenhus. Fyndmaterialet utgjordes av keramik, skor mm (UM arkiv, Sundquist 1935-1937, s 72ff). Vid samma tillfälle grävdes ytterligare schakt i Universitetsparken med anledning av nedläggning av åskledare och telegrafkabel. I hörnet av Rundelsgränd och Järnbrogatan (S:t Olofsgatan) påträffades lämningarna efter ett troligt medeltida hus. I samband med en schaktningsövervakning för VA-ledningar i Övre Slottsgatan 1988, från S:t Olofsgatan och söderut, kunde inga lämningar av arkeologiskt intresse iakttagas (UM arkiv).

Syfte, metod och genomförande

Under perioden 2017-11-16 – 2018-06-25 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning i samband med markarbeten i kvarteret Rosenberg i centrala Uppsala. Markarbetena inkluderade schakt för dränering, nya ledningar, grundläggning och plantering. Huvuddelen av markarbetena utfördes på fastigheternas innergård där ett flertal schakt grävdes. I S:t Olofsgatan grävdes ett schakt längs med båda fastigheterna för dränering och omläggning av ledningar.

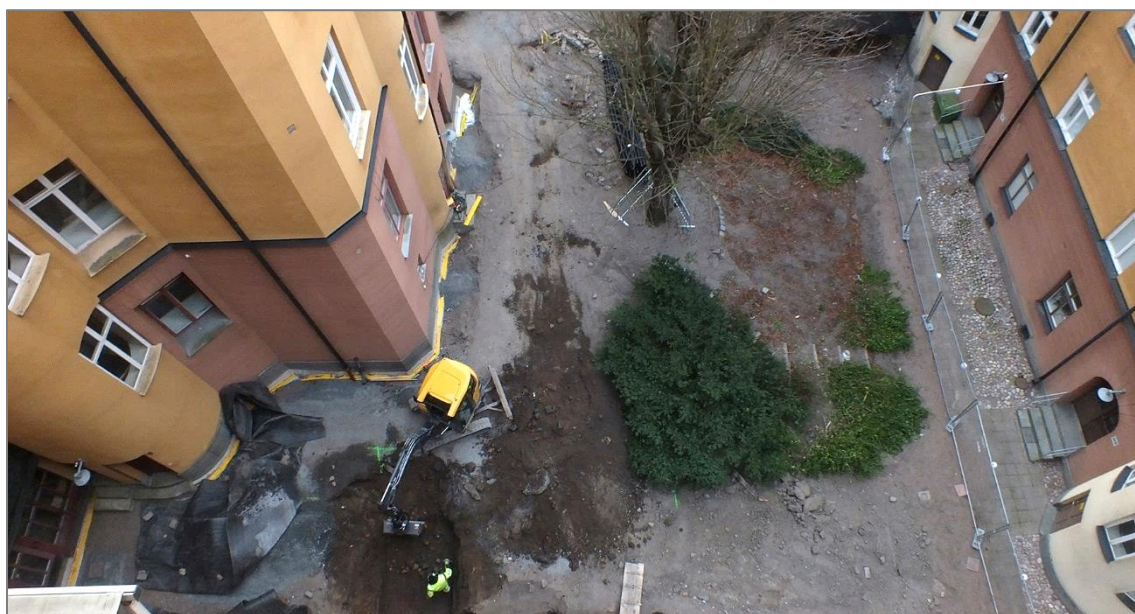
För grävarbetet på innergården användes en hjulburen liten maskin och för schaktet i S:t Olofsgatan användes en hjulburen stor grävmaskin.

Syftet med det arkeologiska arbetet var att undersöka och dokumentera framkomna lämningar. Schakten samt framkomna lämningar dokumenterades genom planritning, fotografi samt beskrivningar.

Schaktningsövervakningen gjordes löpande under hela projektet. Övervakningen försvårades av den begränsade ytan inne på gården men djupa schakt och omrörda schaktmassor. I ett flertal fall grävdes redan övervakade sträckor upp igen då ett flertal olika ledningar skulle anläggas. Projektets längd, ryckiga planering och delvis omrörda eller övervakade schaktsträckor försvårade den arkeologiska dokumentationen. De många men ytbegränsade schakten har också gjort det svårt att förstå stratigrafiska samband mellan påträffade lämningar.

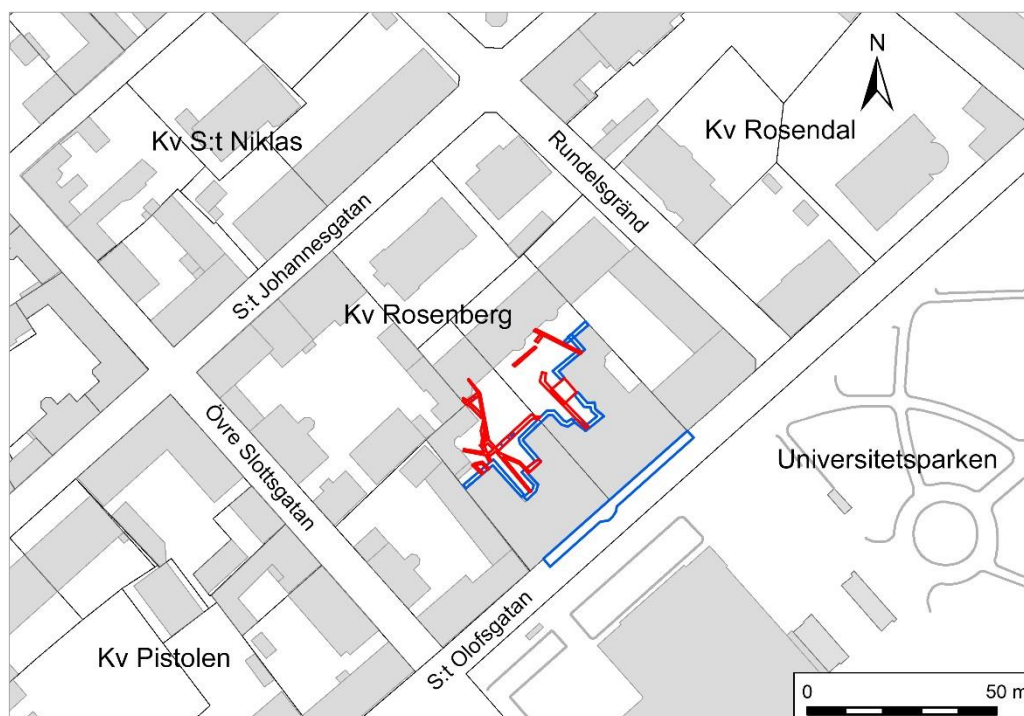
Figur 10. Översikt över grävning på innergården i april 2018. Foto Emelie Sunding, Upplandsmuseet.

Figur 11. Grävning för sophus på innergården i januari 2018. Foto Elin Säll, Upplandsmuseet.

Undersökningsresultat

Det aktuella arbetsföretaget omfattade ett flertal schakt på innergården till fastigheterna samt ett längre schakt i S:t Olofsgatan (figur 12). Schaktningsarbetet påbörjades utan arkeologisk närvaro den 16 november 2017. Upplandsmuseets arkeolog fick samma dag möjlighet att dokumentera de två då grävda schakten men detta skedde efter mörkrets inbrott. Schaktningsarbetena fortsatte därefter på innergården fram till 2018-06-25 och schakten övervakades och dokumenterades löpande. Snart efter påbörjad schaktning konstaterades att själva innergården kraftigt fyllts upp, sannolikt under samma period som Skandalhuset uppfördes, dvs under tidigt 1900-tal. Således grävdes huvuddelen av schakten i påförda massor. Mycket stora delar av äldre kulturlager var också omblandade och påverkade av äldre markarbeten. Längs enstaka partier fanns dock bevarade men fragmentariska äldre lämningar. Schaktningsarbetet i S:t Olofsgatan påbörjades 9 maj 2018 och här grävdes för dränering och omläggning av kablar.

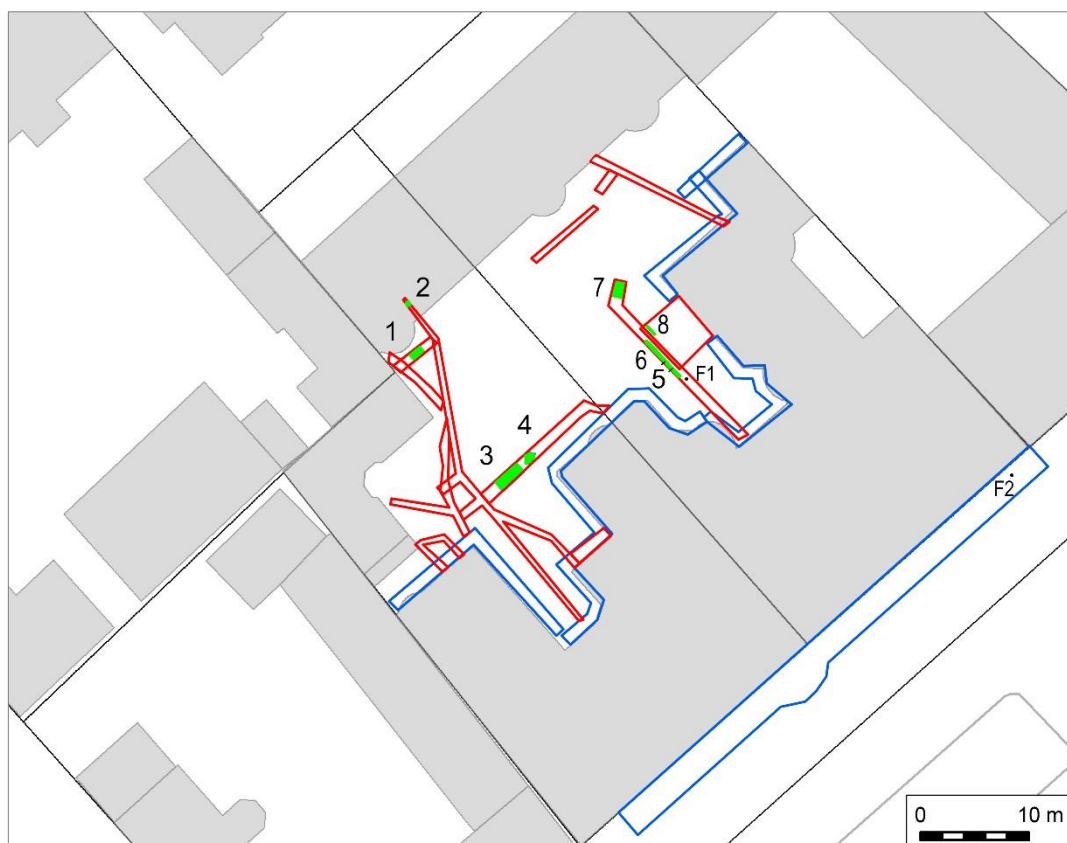

Figur 12. Översiktlig plan med schakten i kvarteret Rosenberg och S:t Olofsgatan markerade. Röda schakt anger ledningsdragningar och blå schakt grävdes för dränering. Skala 1:2000.

Samtliga framkomna lämningar beskrivs var för sig nedan och läget för dessa finns markerade på figur 14. Däremot kommer inte varje enskilt schakt på innergården att beskrivas mer ingående då de endast grävdes moderna, påförda massor. För de olika schaktdjupen se figur 13.

Figur 13. Utsnitt från det underlag som exploitören tillhandahöll där Skandalhuset skrafferats. Här framgår ungefärligt djup för de olika schakten. Under arbetet tillkom ett fåtal schakt, se figur 14. Skala 1:600.

Figur 14. Schaktplan med påträffade lämningar och fynd markerade. Skala 1:700.

A1. Mur / fundament

I samband med friläggning av avloppsrör på innergårdens nordvästra del, invid gårdshusets västra trapphus påträffades resterna av en kallmurad konstruktion. Konstruktionen fanns ca 1 m utanför trapphuset och 0,5 m under mark. Den utgjordes av resterna efter en ca 1 m bred och 2 m lång mur eller ett fundament som bestod av större grovt huggna stenar lagda i ett skift ca 0,5 – 1 m under mark (marknivån sluttar kraftigt på innergården). Stenarna var 0,3 – 0,7 m stora och överlagrades av raseringsmassor och moderna utjämningslager. Konstruktionen var avgrävd av ledningar samt av en modern utbyggnad på huset. Under konstruktionen fanns ett tjockt utfyllnadslager bestående av brun lera med tegelbitar och kalkbruk. I lagret fanns en skärva fajans, troligen sent 1700-tal. Lagret var ca 1 m tjockt och under det fanns ett grått lerlager vilket låg i schaktets botten, ca 1,5 – 2 m djupt. Lerlagret uppfattades som naturligt.

Schaktet där A1 påträffades ingick inte i den ursprungliga planen för schaktningsarbetet men behovet av omkoppling av en äldre ledning uppstod under arbetets gång och schaktet togs upp. Schaktet kom att grävas ca 1,5 m brett och 1,5 m djupt.

Figur 15. A1- Mur eller fundament av stenar i ett skift på innergårdens östra del. Foto mot NV av Emelie Sunding, Upplandsmuseet.

Figur 16. A1- mur eller fundament av stenar. Konstruktionen var avgrävd av ledningar och ett utbyggt gårdshus. Foto mot V av Emelie Sunding, Upplandsmuseet.

A2. Kulturlager

Enligt den ursprungliga planen skulle man endast schakta fram till husets grundmur till ett djup om 1,5 m för att där ansluta till befintlig ledning (figur 13). Det visade sig dock att ledningen var i mycket dåligt skick och behövde bytas. Detta innebar att man blev tvungen gräva ett djupare schakt, ca 2,7 m som mest. Trots schaktets djup påträffades endast påförda massor och steril mark nåddes ej.

För att kunna byta den äldre ledningen grävdes ett schakt inne i gårdsfastighetens källare. Schaktet i källaren var ca 5 m långt, 0,6 m brett och 0,6 m djupt. Under källarens betonggolvet fanns ett mörkbrunt, humöst sandlager med inslag av grus, småsten, tegelbitar, enstaka djurben och kalkbruk. Samma lager låg i hela schaktet ned till schaktbotten.

Här sondades och på ca 1,2 m under källargolvet fanns steril, grå, sand. Det såg ut att vara samma lager som låg hela vägen ned till den sterila nivån. Sannolikt rör det sig om återfyllda massor i frischakt till källaren. Källarens golv ligger ca 3 m under marknivån på innergården. Sammanlagt blir det 4,2 m ned till steril mark.

Figur 17. Oplanerat byte av äldre ledning till gårdshuset. Foto mot NV, Emelie Sunding, Upplandsmuseet.

Figur 18. Kulturlager under källargolvet i gårdsfastigheten. Kulturlagret var 1,2 m tjockt och utgjordes av omrörda massor med inslag av tegelbitar, djurben och kalkbruk. Foto Emelie Sunding, Upplandsmuseet.

A3. Stenläggning

Ett schakt för byte av spillvattenledning löpte parallellt med S:t Olofsgatan inne på Skandalhusets gård (figur 20). Schaktet var ca 1,5 m brett och ca 1,3-1,4 m djupt. I dess västra del påträffades på ca 1 m djup en stenläggning. Stenarna var ca 0,1 m stora och lagda i ett skift. Stenläggningen var endast delvis bevarad i schaktet och syntes sedan längs den sydöstra schaktväggen i ca 3 m. Under stenläggningen syntes i denna del av schaktet endast ett tjockare utfyllnadslager och naturlig opåverkad nivå framkom inte.

Stenläggningen utgör sannolikt en del av en äldre gårdsplan. Om stenläggningen var en rest av en gata borde denna vara kraftigare, i flera skift och med ordentlig grundläggning vilket inte A3 uppvisar.

Figur 19. Stenläggning A3 som utgjordes av en lite rest av en stenlagd yta, möjligen än äldre gårdsbeläggning. Foto Emelie Sunding, Upplandsmuseet.

Figur 20. Schakt för spillvatten med stenläggning A3 synlig i södra schaktkanten och A4 centralt i schaktet. Foto mot Ö, Emelie Sunding Upplandsmuseet.

A4. Stensyll

I samma schakt som stenläggningarna A3, strax nordöst om den, påträffades i schaktets botten, ca 1,3 m under mark rester av möjlig byggnad. Här fanns två grovt huggna block som möjligen var rester av en syll samt ett fåtal runda stenar som tolkas vara rester av en äldre stenläggning. Stenarna uppfattades som liggande på en hårdgjord ej omröd markyta. Ovan stenarna ett raseringslager bestående av mörkbrun sandblandad silt. Lagret innehöll tegelbitar, tegelkross samt kalkbruk. I lagret hittades spik, fajans, planglas och kakel. Möjligen utgör den fragmentariska stensyllen rester efter 1700-1800-talets bebyggelse på platsen.

Figur 21. Fragmentariska rester av en stensyll A4 samt del av stenläggning. Foto Emelie Sunding, Upplandsmuseet.

A5. Tegellagd yta / A6. Stenläggning

Ett ej från början planerat schakt grävdes i NNV-SSÖ – riktning över innergården. Schaktet grävdes från gårdsentrén på fastighet 12:6 i riktning mot gårdshuset. Schaktet var 10 m långt, 0,7 m brett och 1,7 m djupt (figur 22).

Schaktets övre del utgjordes av ett 0,5 m tjockt sandblandat gruslager. Därunder fanns en nivå med lagda tegelstenar i ett skift (A5). Tegelstenarna var inte murade. Denna tegellagda yta syntes endast i den västra sektionen och gick att följa längs en 6 m lång sträcka.

Vad tegellaggnings utgör är oklart. Det skulle kunna röra sig om en markering för en äldre ledning (som inte syntes i schaktet). Det skulle även kunna röra sig om en markering eller kant på en rabatt eller liknande.

Under den tegellagda ytan fanns 1 m påförda omblandade jordmassor av sandig silt med inslag av klumpar med lera, småsten och tegelbitar. På 1,6 m djup syntes i den västra schaktväggen fragmentariska rester efter en stenläggning på 1,6 m djup (A6).

Stenläggningen framgick endast längs en 1,2 m lång sträcka och utgjordes av 0,1 m stora runda stenar. Stenläggningen var skadad och delvis omrörd. Under denna fanns endast utfyllnadslager av sandig silt ned till schaktets botten som låg på 1,7 m djupt. Naturlig marknivå framkom inte i schaktet.

Figur 22. Schakt från innergårdens östra entré som löpte mot gårdshuset. Foto mot SSÖ, Emelie Sunding, Upplandsmuseet.

Figur 23. A5 Tegellagd yta som endast var synlig i schaktkanten på 0,5 m djup. Under denna i schaktets södra del ses A6 som utgjordes av en fragmentarisk stenläggning. Foto mot S, Emelie Sunding Upplandsmuseet.

Figur 24. Sektion mot sydväst där den tegellagda ytan A5 samt den underliggande fragmentariska stenläggningen A6 framgår. Foto mot SV, Emelie Sunding, Upplandsmuseet.

A7. Tegellager

I samma schakt som A5 och A6, fast i den norra delen av schaktet påträffades ett tegellager A7. Under 1 m av omrörda utfyllnadsmassor av sandblandad silt med lerklumpar fanns en hårt packat lager av pulvriserat tegel. Varken tegelbitar eller kross fanns i lagret, utan endast en homogen massa av tegelpulver. Lagret var endast 2 cm tjockt och synlig i längs en 1,5 m lång och 1,3 m bred sträcka (figur 25). Under lagret framkom ett lager av grus, sand och småsten som syntes ned till schaktbotten på 1,2 m djup. Vad detta pulvriserade tegellager representerar är oklart.

Figur 25. Lager av pulvriserat tegel A7. Foto mot NV, Emelie Sunding Upplandsmuseet.

A8. Stenläggning

Intill gatuhusets östra fasad inne på gården grävdes en yta för placering av nytt sophus. Här schaktades det ned till 1,5 m under mark. Schaktet anslöt i den nordvästra delen till redan uppschaktad yta längsmed husväggen. I den norra delen av schaktets västra kant framkom på 0,8 m djup resterna efter en fragmentarisk kullerstensläggning. Stenläggningen kunde anas längs en 2 m lång sträcka. Över kullerstensläggningen fanns utfyllnadsmassor. Under stenläggningen fanns ett 0,2-0,3 m tjockt mycket hårt packat sättsandslager. Under sättsanden påträffades ytterligare omblandade raserings eller utfyllnadsmassor med enstaka djurben och kakelfragment. Stenläggningen och sättsanden ligger lägre än nuvarande byggnaders grundläggning och bör tillhöra 1800-talets bebyggelse. Troligen representerar stenläggningen A8 delar av en äldre gårdsyta.

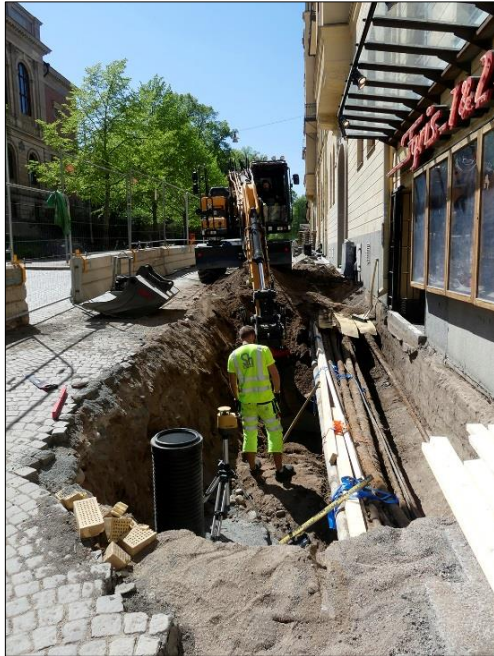
Figur 26. Fragmentarisk stenläggning A8 som troligen representerar 1800-talets bebyggelse på platsen. Foto mot NV, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

Schakt längs S:t Olofsgatan

Schaktningsövervakningen för ledning och dräneringsschakt i S:t Olofsgatan påbörjades den 9 maj 2018 och schaktningen följdes löpande fram till den 20 juni. Schaktet kom att bli 50 m långt och ca 2 m brett. En vattenläcka medförde att schaktet utökades mot körgatan inom i höjd med fastighetsgränsen för Fjärdingen 12:5 och Fjärdingen 12:6 (se figur 13 och 14).

I schaktet som löpte utmed Skandalhusets fasad mot S:t Olofsgatan låg en stor mängd befintliga ledningar på olika nivåer. Här fanns även en äldre betongkulvert liksom frischaktet för huskroppen. Schaktningsövervakningen koncentrerades därför på att se om det fanns bevarade kulturlager i sektionen mot gatan. Tyvärr tycks det som om tidigare markgrepp på platsen helt förstört äldre kulturlager och här påträffades endast omrörda kulturlager med klumpar av lera, sand och grus. Det gick inte att följa en tydlig stratigrafi i sektionen och opåverkad nivå påträffades ej. Schaktdjupet var ca 1 m i schaktets NÖ-del och sluttade ned till ca 3 m under mark i schaktets SV-del.

Djupet följde således delvis gatans lutning och det höjdstråk som Skandalhuset ligger i kanten av. I de omrörda kulturlagren i schaktets östra del, i höjd med Fyrisbiografen påträffades en del av ett yngre rödgodsfat som kan dateras till 1600-tal (F2).

Figur 27 & 28. Schakt längs S:t Olofsgatan i mitten av maj 2018. Foto mot SV, Anna Ölund, Upplandsmuseet.

Figur 29 & 30. Schakt längs S:t Olofsgatan i juni 2018. Foto Mot NÖ, Anna Ölund, Upplandsmuseet.

Fynd

Fynden som påträffats vid undersökning vid Skandalhuset i kvarteret Rosenberg utgörs av vanligt förekommande material från 1750–1900 tal. Här finns hushållskeramik, djurben, kritpipsfragment, kakel, samt byggnadsrester i form av del av ett staket, spikar och delar av beslag. Fyndmaterialet är s.k lösfynd och kunde inte knytas till en kontext. Det kommer uteslutande från påförda eller omrörda massor vilket gör att materialet inte nödvändigtvis representerar verksamhet som skett på plats då jordmassor flyttats. Vanligen har materialet gallrats direkt i fält efter notering. En del material har tagits in för genomgång och därefter gallrats. De fynd som sparats och införlivas i museisamling framgår av figur 34. Dessa fynd pekar mot att det på platsen finns ett äldre tidsskikt. Det ena är ett mynt (F1) från 1650 och det andra är en del av ett rödgodsfat (F2) troligen från 1600-talets första hälft. Myntet påträffades i ett omrört utfyllnadslager på innergårdens östra del och keramiken påträffades i frischaktet för huskroppen i S:t Olofsgatan (figur 14).

Figur 31. Exempel på fyndmaterial från med generell datering till 1800-talet. Dessa skärvor påträffades längs huskroppen på den nordöstra delen av gården. Foto Adam Hultberg, Upplandsmuseet.

Fnr	Material	Sakord	Längd i mm	Bredd i mm	Vikt gram	Antal	Datering	Beskrivning	Anmärkning
1	Koppar	Mynt	47	47	50	1	1650	1 öre kopparmynt präglat i Avesta. Kristina.	Påträffades i omrörda jordmassor ca 1,2 m under mark. Konserverat
2	Keramik	Yngre rödgods, Fat	170	95	160	1	1600-tal	Del av fat m hornmålad vitlerdekor, ej engobe. D-formad mynningsrand. Troligen 1600-talets första hälft.	Påträffades i omrörda jordmassor intill huskropp på S:t Olofsgatan.

Figur 32. Fyndlista.

Figur 33 & 34. F1 ett 1 öres kopparmynt, 1650, drottning Kristina. Skala 1:1. Foto Olle Norling, Upplandsmuseet.

Figur 35. Del av yngre rödgodsfat med dekor, F2. Foto Olle Norling, Upplandsmuseet.

Tolkning

Undersökningen vid Skandalhuset i kvarteret Rosenberg har givit ett relativt skralt arkeologiskt resultat, med tanke på hur många schakt som grävts på den aktuella innergården. Detsamma gäller för det stora schaktet som grävdes utmed husfasaden längsmed S:t Olofsgatan.

Platsen för innergården tycks ha utsatts för omfattande äldre markarbeten, troligen i samband med byggnationen av Skandalhuset 1906. Här finns en mängd äldre ledningsdragningar och omfattande ytor har tagits i anspråk för husets frischakt. Sannolikt har inte bara äldre kulturlager på platsen blandats om, utan här har troligen även jordmassor förts på som uppfyllnad. Lagertjockleken på innergården är till stora delar okänd då schaktningen vanligen gick ned till ca 1,5 m under markytan. Vid det västra gårdshuset uppskattades lagertjockleken till 4,2 m efter undersökning under källarvåningens golv. I S:t Olofsgatan ser situationen likartad ut. Här har byggnadens frischakt och djupt liggande ledningar förstört äldre kulturlager och opåverkad marknivå nåddes ej trots schaktdjup om 3 m i den sydvästra delen av schaktet.

Vid undersökningen påträffades små fragmenterade konstruktioner som utgörs av delar av äldre stenläggningar, en mur eller ett fundament, en rest av en stensyll, en tegellagd yta samt ett tegellager. Dessa konstruktionsrester kan troligen föras till den bebyggelse som stod på platsen före Skandalhuset, dvs 1700-till 1900-talets början. Att det finns ett äldre tidsskikt representerat på platsen visar fynden av ett mynt från 1650 samt en del av ett keramikfat. Dock finns det ingenting som pekar mot en datering till medeltid. Detta kan tyckas märkligt då platsen under medeltid låg mycket nära den stora borganläggning, Ärkebiskopsborgen, som låg vid nuvarande Universitetshuset. Platsen var sannolikt bebyggd under medeltid men av detta finns inga spår. Vid den aktuella undersökningen gick även den huvudgata som ledde från domkyrkan ut ur staden, i riktning mot Rickomberga och vidare mot Enköping. Gatans riktning framgår av regleringskartan från 1643 som även visar stadens äldre gatusträckningar. Några spår efter denna medeltida huvudgata har inte heller påträffats vid undersökningen.

Det kan konstateras att äldre arkeologiska lämningar i stort sett är helt förstörda vid det så kallade Skandalhuset inom södra delen av kvarteret Rosenberg i Uppsala.

Administrativa uppgifter

Plats: Fjärdingen 12:5 & 12:6, Uppsala stad, Uppsala socken, Uppsala kommun, Uppsala län.

Fornlämning: Uppsala 88:1.

Fornlämningstyp: Stadslager.

Typ av undersökning: Arkeologisk schaktningsövervakning.

Orsak till undersökning: Markarbeten för dränering, ledningar, grundläggning samt plantering.

Uppdragsgivare: Uppsala Akademiförvaltning.

Fältarbetsperiod: 2017-11-66 – 2018-06-25.

Upplandsmuseets projektledare: Emelie Sunding.

Upplandsmuseets personal: Adam Hultberg, Emelie Sunding, Elin Säll & Anna Ölund.

Upplandsmuseets diarienummer: Ar-647-2017.

Upplandsmuseets projektnummer: 8663.

Länsstyrelsens diarienummer och beslutsdatum: 431-5309-17, 2017-09-28.

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv.

Fynd: 2 fynd tillvaratogs. Förvaras i Upplandsmuseets magasin i väntan på fyndfördelning.

Referenser

- Anund, Johan., Carlsson, Ronnie & Syse, Bent. 2001. Uppsalas medeltid och 1600-talets kartor. I Årsboken Uppland 2001. Uppsala.
- Ehn, O. 1964. Stadsbildens framtid. Om konstnärligt och historiskt värdefull bebyggelse i Uppsala. Uppsala.
- Ehn, Ola & Eflström, Gunnar. 1977. Sekelskiftets Uppsala i Dahlgrens bilder. Stockholm.
- Sundquist, Nils. 1935-37. Stadshistoriska undersökningar i Uppsala 1934. I: Upplands fornminnesförenings tidskrift XIII. Häfte 45:1-3. Uppsala.
- Syse, Bent. 1998. Skrivelse. Dnr 1231-1998. 1998-11-25.
- Syse, Bent. 2003. Arkeologisk schaktningsövervakning. Kv Rosenberg. Upplandsmuseet. Rapport 2003:13.
- Ölund, Anna. 2013. Universitetshuset och Universitetsparken i Uppsala. Arkeologisk schaktningsövervakning. Upplandsmuseets rapporter 2013:06. Uppsala.

UM arkiv. Upplandsmuseets topografiska arkiv.

Lantmäteristyrelsens arkiv.

Uppsala stad. Regleringskarta. År 1643. Akt B 70-1:3.

Fornsök. FMIS. Riksantikvarieämbetets digitala fornlämningsregister.

